

Indledning

Verdenshavene blev i 1980'erne den kolde krigs slagmark. Udenfor rammerne af en international opinion, hvis opmærksomhed var fokuseret på land, udnyttede flåderne helt domineret af de to supermagter til fulde de muligheder for udfoldelse, som et stort set lovløst havretsregime giver dem lov til.

Man kan sige, at mens den kolde krig politisk set foregik på land, så fandt den militære del sted til søs. Derude fandt nye strategier, nye bygningsprogrammer, nye våbensystemer, nye operationer, og en aggressiv retorik udfoldelse i et omfang, der næppe ville være blevet accepteret, hvis det var sket i f.eks. Centraleuropa.

»Omend vi teknisk set har fred,« fik den amerikanske kongres at vide i 1985, »så er vores operationstempo omkring 20 procent højere end under Viet Nam krigen.«⁽¹⁾ »USAs flåde«, konstaterede flådeministeren, »tilbragte mere tid til søs end den i gennemsnit havde kunnet præstere under den anden verdenskrig.«⁽²⁾

Sovjet foretog sine største og mest komplekse flådeoperationer nogensinde, og i bl.a. nordiske farvande »gnubbede« supermagterne sig dagligt op ad hinanden uden nationale grænser, som kunne have holdt styrkerne adskilt, uden forhåndsvarsling af store flådeøvelser som kunne have modvirket overreaktioner og misforståelser, uden regler for hvor tæt man går på den anden side, langt borte fra civile ofre for sine aktiviteter, og udenfor folkelig og politisk opmærksomhed blev det legitimt i afskrækkelsens hellige navn at skabe usikkerhed og forvirring.

I begyndelsen af 1989 satte chefen for den amerikanske flådes operationer, admiral Trost, hoved på sømmet og forklarede, at »når jeg ser det typiske sovjetiske landkort, med et væld af symboler der viser, at de er omringet af fremskudte amerikanske flådestyrker, så har jeg det godt. Alt hvad der skaber tvivl og usikkerhed hos en potentiel modstander, alt hvad der indfører et uacceptabelt element af risiko i hans

strategiske kalkulationer, kan kun være godt for afskrækkelsen.«⁽³⁾

Alligevel blæste der friske vinde over verdenshavene i slutningen af 1980'erne. Et politisk kursskifte af format i Østeuropa samt et mere fortroligt politisk forhold mellem de to supermagter førte til en officiel afslutning af den kolde krig.

Økonomiske grænser for, hvad selv supermagter vil acceptere af militære udgifter i fredstid, trængte sig på som ubehagelige realiteter for flåderne, der i første halvdel af 1980'erne havde fået stort set alt, hvad de pegede på.

Sovjet iværksatte en offensiv for at få flåderne bragt på dagsordenen, og vesten så sig pludselig i centrum for voksende krav om en inddragelse af flåderne, krav den hidtil ikke har forstået at reagere på på trods af, at det indebærer åbenlyse fordele for den selv.

Dette papir gennemgår en række begivenheder for den sømilitære udvikling og behandler nedrustningspolitiske tiltag, der berører flådestyrker.

Status for USAs flåde

Den mest bemærkelsesværdige udvikling til søs i 1980'erne var nok den amerikanske flådes udbygning. Målet var en flåde på 600 skibe og ubåde centreret omkring 15 hangarskibe og fire slagskibe.

Målet blev aldrig nået, men bygningsprogrammet vendte en lang nedadgående kurve for størrelsen af den amerikanske flåde fra 698 fartøjer i 1961 til 406 i 1978, et fald på over 40 procent på 17 år. Det skal dog påpeges, at størstedelen af de flådefartøjer, USA opererede med i 1961, stammede fra de omfattende bygningsprogrammer omkring den 2. verdenskrig, og faldet kan derfor ikke alene tilskrives et reelt fald i størrelsen af den amerikanske flåde i samme periode, men simpelthen at verden ikke længere var i krig.⁽⁴⁾

Opbygningen

I slutningen af Carter Administrationen begyndte det at vende med forøgede budgetter.